

СЕКЦІЯ 6: КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Щодо поняття, суті та значення завдань кримінального провадження

Азаров Ю.І., кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального процесу НАВС

Зайка С.О., кандидат юридичних наук, доцент, заступник начальника з координації роботи регіональних відділень ННІЗН НАВС

Прийняття у 2012 р. Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК) обумовлює необхідність проведення нових наукових досліджень стосовно цілої низки глобальних питань кримінального процесу, одними з перших серед яких традиційно постають питання визначення його завдань. З'ясування сутності завдань кримінального провадження на сучасному етапі розвитку України є актуальним, оскільки від цього залежить реальність втілення в життя прагнень законодавця створити якісно новий кримінальний процес, заснований на пріоритеті засад правової держави, зокрема, верховенстві права, змагальності, диспозитивності, розумності строків.

Завдання кримінального провадження сформульовано законодавцем у ст. 2 КПК. Ними є: 1) захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень; 2) охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження; 3) забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна права процедура [1].

Система кримінального процесу є поліструктурною, її характеризують не лише стабільні структурні компоненти цього процесу (мета, завдання, предмет, метод, засади, засоби), а їхній взаємний вплив і внутрішні та зовнішні зв'язки, які мають властивість динамічно змінюватись залежно від умов втілення вимог кримінально-процесуального закону у реальних правовідносинах [2, с. 47-48]. І законодавець, як слушно доводять В.В. Гевко і З.Д. Смітенко, приймаючи кримінально-процесуальний кодекс як систему правових норм, які врегульовують специфічну сферу суспільних відносин, прагне досягти якогось результату, і цей результат передбачає декілька напрямків [3, с. 123].

Напрямки ці обумовлені визначеними у ст. 2 КПК цілями-завданнями кримінального провадження, кожне з яких у конкретному кримінальному провадженні є однаково пріоритетним. У ст. 2 КПК визначені й об'єкти, які беруться під захист від кримінальних правопорушень за допомогою норм КПК, а саме: - особа; - суспільство; - держава. Об'єктами охорони є права, свободи та законні інтереси учасників кримінального провадження. Під такою охороною розуміють забезпечення необхідних умов для здійснення прав, свобод і задоволення законних інтересів, їх недоторканності та непорушності за допомогою чіткого врегулювання кримінальних процесуальних відносин та прийняття заходів правового характеру з метою недопущення порушення прав учасників кримінального провадження. Особи, які порушують їх права, свободи та законні інтереси, притягуються до юридичної відповідальності [4, с. 5].

Захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень як завдання кримінального провадження обумовлено тим, що кримінальне право, яким визначені кримінально карані суспільно небезпечні діяння і види та розмір покарання за їх вчинення, без спеціального механізму реалізації його норм, не може здійснювати цей захист. Роль такого механізму виконує кримінальний процес. Реалізація кримінальних правовідносин завжди пов'язується з кримінально-процесуальним правом. При цьому кримінальні правовідносини можуть залишитись нереалізованими у разі, якщо не буде встановлена подія кримінального правопорушення та особа, яка його вчинила. Реалізація кримінальних правовідносин означає, що всі обставини кримінального правопорушення встановлені, особа, яка його вчинила, притягнута до кримінальної відповідальності та покарана, відновлені порушені права потерпілого, відшкодована завдана кримінальним правопорушенням шкода. У такому випадку досягнута мета кримінального права, виконане завдання кримінального процесу: особа, суспільство, держава захищені.

Виконання завдання щодо захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень визначається функціональним призначенням державних органів і посадових осіб, які здійснюють кримінальне провадження, і зобов'язані повно, всебічно та об'єктивно дослідити всі обставини кримінального правопорушення, встановити особу, яка його вчинила, доказати передбаченими законом засобами її винуватість, призначити справедливе покарання, забезпечити відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, не допустити притягнення до відповідальності невинуватого, а у разі слідчо-судової помилки, внаслідок якої особа безпідставно стала обвинуваченим, засудженим, - реабілітувати її та відшкодувати їй шкоду, завдану незаконними діями [5, с. 131].

Сутність завдання кримінального провадження, за яким жодна особа не повинна піддаватися необґрунтованому процесуальному примусу, полягає у тому, що заходи забезпечення кримінального провадження повинні застосовуватися лише уповноваженими на їх застосування суб'єктами, за наявності передбачених у кримінально-процесуальному законі підстав для їх застосування та у повній відповідності до визначеного цим же законом порядку.

Для органів досудового розслідування, прокуратури і суду положення ст. 2 КПК України є основою для з'ясування смислу будь-яких норм і інститутів кримінально-процесуального права, з приводу правильного застосування яких у конкретному кримінальному провадженні в них виникли сумніви.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) (із змінами та доповненнями): станом на 01.02.2015: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
2. Лукьянова Е. Г. Теория процессуального права. - М.: НОРМА, 2003. - 240 с.
3. Смітєєнко З. Д. Мета, завдання та засоби забезпечення кримінального процесу / Смітєєнко З. Д., Гевко В. В. // Проблеми удосконалення кримінального та кримінально- процесуального законодавства: Міжвуз. сб. наук. праць. - К.: УАВС, 1993. - 122-131.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / О. М. Бандурка, С. М. Блажівський, С. П. Бурдоль та ін.; За заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова; Нац. ун-т «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», НАПРн України. - У 2 т. - Том 1. - Х.: Право, 2012. - 768 с.
5. Володина Л. М. Цели и задачи уголовного процесса / Володина Л. М. // Государство и право. - М.: Наука. - 1994. - № 11. - С. 126-131.